

VIDENCENTER
FOR SVINEPRODUKTION

MANAGEMENT AF LØSGÅENDE FARENDE OG DIEGIVENDE SØER

ERFARING NR. 1203

Løse søer er anderledes at passe og det skal læres. Erfaringer fra otte besætninger med løse søer beskrives her

INSTITUTION: VIDENCENTER FOR SVINEPRODUKTION, DEN RULLENDE AFPRØVNING

FORFATTER: HANNE MIDTGAARD RASMUSSEN

UDGIVET: 1. FEBRUAR 2012

Dyregruppe: SØER

Fagområde: Stalde og Miljø

Sammendrag

Rutinerne i farestier til løse farende og diegivende søer var som udgangspunkt de samme som ved søer i kassestier. Et betydeligt problem – både dyrevelfærdsmæssigt og økonomisk – var den høje pattegrisedødelighed. For at reducere antallet af døde pattegrise i de første dage efter faring, blev VSP's anbefalinger fra kassestier suppleret med bl.a. en aktiv opbygning af et godt forhold mellem søer og mennesker.

De løse søer i farestalden blev altid forberedt på besøg i stien, før der gik en person ind til dem. Oftest ved at personen brugte stemmen. En strategi for at give søerne en positiv association til mennesker var at have lidt foder eller halm med ved hvert besøg i stien de første dage efter indsættelse af soen. Når søerne først lå med nyfødte pattegrise, skulle de helst allerede være fortrolige med personalet, og være rolige, så risikoen, for at pattegrisene ude hos soen blev klemt, blev reduceret.

I dagene efter faring skulle personalet være opmærksom på, at enkelte søer var aggressive overfor mennesker, og det skulle sikres, at personalet ikke kom til skade. Personale og ejere i alle besætninger gav udtryk for, at de var i stand til at vurdere søernes temperament i forhold til, om det var sikkert at gå ind i stien. Hvis pattegrisene skulle håndteres hos en aggressiv so, måtte det ske, når

alle pattegrisene lå i hulen, og kunne nås fra inspektionsgangen. Alternativt kunne soen lukkes ud af stien, mens pattegrisene blev hentet inde i stien.

Ved udvælgelse af ammesøer faldt valget i de fleste besætninger på en rolig so eller en so med store ensartede pattegrise frem for en 1. kuldso.

Delvist fast gulv i farestier til løse søer medførte risiko for svineri i stien. Stier og sektioner til løse farende og diegivende søer skal være indrettet til formålet, så so og pattegrise naturligt gøder på spaltegulvet.

Erfaringerne med løse farende og diegivende søer blev indsamlet i otte besætninger på baggrund af besøg og interview. I to besætninger var alle farestier indrettet til løse farende og diegivende søer, mens de øvrige seks besætninger havde en kombination af farestier til løsgående søer og kassestier.

TILSKUD

Projektet har fået tilskud fra Svineafgiftsfonden samt EU og Fødevareministeriets Landdistriktsprogram og har Projekt ID: DSP 09/10/67 Farestier til løsgående søer samt journalnr.: 3663-D-10-00458

Baggrund

Farestier til løsgående farende og diegivende søer giver søerne bedre mulighed for at udføre naturlig adfærd omkring faring og i diegivningsperioden, og pattegrisene kan have en højere mælkeoptagelse og fravænningsvægt, sammenlignet med pattegrise i kassestier [5]. Foreløbige opgørelser af data fra danske besætninger viser samtidig, at der i farestier til løsgående søer dør flere pattegrise i diegivningsperioden sammenlignet med kassestier [6].

Udfordringerne med at reducere pattegrisedødeligheden og sørge for sikkerhed for personalet i arbejdet med de løse søer kræver andre rutiner i farestalden end ved arbejde med traditionelle kassestier. Der er derfor et behov for formidling af erfaringer med management fra de første besætninger med farestier til løsgående søer. Den viden er en del af Videncenter for Svineproduktions arbejde for udviklingen af en incitamentsstruktur, som skal fremme et mål om mindst 10 procent løsgående diegivende søer i 2020 [3].

Formålet med denne erfaringsundersøgelse var at beskrive de aspekter af management af løse farende og diegivende søer, der adskiller sig fra management af søer i traditionelle kassestier.

Materiale og metode

Erfaringer med management af løse farende og diegivende søer og deres pattegrise blev indsamlet i otte besætninger. Kriteriet for at deltage i undersøgelsen var alene, at søerne gik løse i farestalden. I to besætninger var alle farestier indrettet til løse farende og diegivende søer, mens de øvrige seks besætninger havde en kombination af farestier til løsgående søer og kassestier. Der blev foretaget 1-2 besøg pr. besætning.

Ved besøgene blev erfaringerne indsamlet via interview af besætningsejer/driftsleder. Interviewet havde fokus på de rutiner og observationer, der adskilte sig fra arbejdet med søer i kassestier.

Besætningsejere og driftsledere gav derudover deres vurdering af fordele og ulemper ved at have farestier til løse farende og diegivende søer. Oplysninger om produktionsresultater er baseret på svar fra besætningsejere, og ikke på opgørelser af produktionsdata fra besætningerne.

Resultater og diskussion

De otte besætninger varierede med hensyn til antal og drift af stierne til de løse farende og diegivende søer. Tabel 1 beskriver de otte besætninger, der deltog.

Tabel 1: Beskrivelse af besætningerne.

Besætning	1	2	3	4	5	6	7	8
Antal årssøer, stk.	280	400	580	640	600	670	1.300	400
Antal stier til løse farende søer, stk.	40 + 80*	5 + 34*	14*	12*	4*	0 (10)**	672	112
Anvendelse af stierne	Faring til slagtning	Faring til fra-vænning	Faring til fra-vænning	Faring til fra-vænning	Faring til fra-vænning	Faring til fra-vænning	Faring til til 30 kg	Faring til fra-vænning
Stiareal, brutto, m ²	7,7	5,4	6,3	5,3	5,6	4,4	6,9	5,0
Etableringsår	2005 + 2010	2008 + 2009	2009	2009	2009	2008	2010	2000
Opstaldning i drægtighedsstalden	Løsdrift	Løsdrift	Løsdrift	Bokse	Bokse	Løsdrift	Løsdrift	Løsdrift

*Stier til de løse farende og diegivende søer supplerer traditionelle kassestier i besætningen.

**Stierne til løse farende og diegivende søer blev nedlagt efter et års drift. Se afsnittet "Hygiejne i farestier til løse farende og diegivende søer" for beskrivelse af årsagen til, at stierne blev nedlagt.

I besætning 1-7 var det besætningsejerne, der havde etableret stierne til de løse søer, mens ejeren af besætning 8 havde købt sin ejendom med stier til løse søer i farestalden etableret af den tidligere ejer.

Det daglige arbejde

Rutinerne i stierne til løse farende og diegivende søer var i mange henseender en tilpasning af de rutiner, der er udviklet til management af søer i kassestier [4]. Med løse søer i farestierne var det erfaringen, at der i nogle stier døde mange pattegrise af at blive klemt af soen. For at reducere antallet af døde pattegrise mest muligt blev anbefalingerne fra kassestier suppleret med øvrige tiltag som fx særlige hensyn til gylte og en aktiv opbygning af et godt forhold mellem søer og mennesker. I dagene efter faring viste enkelte søer sig at være aggressive overfor mennesker, og sikkerheden i arbejdet med de løse søer blev derfor tænkt ind i arbejdsrutinerne.

Pattegrisedødelighed

Ifølge flere besætningsejere var pattegrisedødeligheden en stor udfordring. Der var stor forskel på dødeligheden mellem kuldene, men personalet havde svært ved at identificere kuld med høj risiko for klemte pattegrise. Tiltagene for at mindske risikoen for, at pattegrisene blev klemt af soen de første døgn efter faring blev gennemført i alle farestier, og fokuserede både på soen og på grisene.

Forsøg har vist, at de fleste pattegrise kommer i klemme under soen, når hun lægger sig ned eller ruller til siden, når hun allerede ligger ned, og den adfærd finder sted hos alle søer, men der bør være fokus på at reducere, hvor hyppigt det sker [7]. Uro, der får søerne til at rejse sig eller rulle om på bugen unødigt, fører til, at soen efterfølgende skal lægge sig eller rulle tilbage om på siden, og dermed risikerer at klemme de pattegrise, der er omkring soen.

Management omkring faring

I én besætning planlagde de ansatte opgaverne, så der var ro i farestalden under faring og de første dage efter faring for at undgå, at søerne blev urolige og risikerede at klemme de pattegrise, der var ude i soens område. I en anden besætning blev der fokuseret mere på samme mand og samme rutiner hver dag, så søerne kendte den daglige gang i stalden. Om det så støjede lidt, blev det ikke tillagt stor betydning.

I én besætning fik gylte og søer lang halm til redebygningen, mens de efter faring fik tildelt snittet halm dagligt. Under redebygningsadfærden, hvor halmen flyttes meget rundt, er den lange halm mindre tilbøjelig til at falde gennem spalteåbningerne. En undersøgelse har vist, at søer, der har gennemført redebygningsadfærd med halm, ligger mere roligt under faringen end søer, der ikke har haft den mulighed [2].

Management efter faring

Studier har vist, at pattegrise hos løse diegivende søer i mindre grad bruger pattegrisehulen de første dage efter faring, sammenlignet med pattegrise i kassestier. Forskellen er tydeligst i grisenes andet levedøgn, hvor pattegrise i stier med løse søer bruger mere tid på at hvile i kontakt med soen [1].

Tre besætningsejere beskrev, at der kunne gå 2-3 dage, før alle pattegrise brugte pattegrisehulen mellem diegivningerne. To andre besætningsejere fandt, at pattegrisene brugte pattegrisehulen allerede i løbet af det første døgn. I to besætninger blev pattegrisene lukket ind i pattegrisehulerne, mens søerne var oppe for at æde efter faringen, og først lukket ud, når soen igen lå ned. Det var målet, at pattegrisene skulle bruge pattegrisehulen hurtigst muligt, for at pattegrisene kunne få varme og ligge i sikkerhed for soen. To besætninger brugte gulvvarme i soens faste gulv under faring, for at undgå at de nyfødte grise blev afkølet.

Figur 1: De nyfødte pattegrise var mere udsatte for at blive klemt under soen hos de løse farende og diegivende søer.

Flere af de interviewede mente, at management skulle sigte mod, at alle pattegrise kom til yveret og blev mætte ved diegivningerne. Dermed undgik besætningerne at have halvsultne pattegrise, der opholdt sig ude ved soen i stedet for at benytte pattegrisehulen mellem diegivningerne. I fire besætninger blev splitmalkning praktiseret i løbet af det første døgn. Det var ikke muligt at tildele elektrolytter eller A38, da der ikke kunne placeres et traditionelt trug i spaltegulvet til pattegrisene, som soen ikke kunne komme til.

Der blev foretaget kuldudjævning i alle besætninger. I to af de største besætninger lod personalet flest mulig pattegrise gå hos deres egen mor, og flyttede kun de grise, som soen ikke havde patter til. Gylte fik i begge besætninger 15 grise at passe, mens søerne fik henholdsvis 15 og 14 grise at passe. Den ene driftsleder beskrev, at enkelte flyttede grise ledte efter deres eget kuld og egen mor med lyde, der gjorde den nye so urolig. En tredje besætning kuldudjævnede til ensartede grise i kuldene, også selv om der var det ønskede antal grise hos søerne efter faring, og syntes ikke det gav problemer at flytte de mange grise rundt.

En undersøgelse har vist, at når pattegrise flyttes fra deres mor til en anden so, går der længere tid før de får mælk, end pattegrise, der bliver ved deres mor, og det ses både på dag 1 og dag 4 efter faring. Flyttede pattegrise tilbringer mere tid på spaltegulvet, og på dag 4 fører flytninger til flere pattekampe og flere tilfælde, hvor soen jager rundt med grisene [8]. Det anbefales derfor at flytte færrest mulige grise, og få det gjort, så snart alle pattegrisene har fået råmælk. Halvdelen af besætningerne skelede til, at små grise, der blev flyttet, blev sat sammen med andre små grise.

En lavere pattegrisedødelighed i stierne med løse søer var forudsætning for, at tre af besætningerne med både kassestier og stier til løse søer ville indrette flere stier til løse farende og diegivende søer.

Gylte

I flere besætninger reagerede gyltene anderledes end søerne umiddelbart efter indsættelse i farestierne og under faring.

I én besætning blev der gennemført en særlig procedure for gylte, der var urolige ved indsættelse i farestalden. De urolige gylte blev sat ind i farestier med en stifælle nogle timer, hvor de kunne falde til ro i de nye omgivelser uden at være isolerede. Derefter blev de opstaldet i deres individuelle farestier. I en anden besætning svinede gyltene mere på det faste gulv end søerne i perioden lige efter indsættelse, og det førte til mere arbejde med at skrabe ned. Gylte blev vurderet til at blive forstyrret mere af uro i stalden eller besøg i stien under faring end søer.

Én besætning prioriterede, at dyrene allerede som polte skulle lære at omgås mennesker under de daglige rutiner. Formålet var, at de som gylte og 1. kuldssøer skulle være mere rolige ved besøg i farestien.

En besætningsejer synes at 1. og 2. kuldssøer var nemmere at få til at fungere i løsdriftsstier end 3.-4. kuldssøer, der ikke har prøvet at fare i løsdrift tidligere. 80 procent af et faringshold i løsdrift var gengangere fra sidste faringsrunde i løsdrift, og de sidste 20 procent bestod af gylte og 1. kuldssøer fravænnede fra kassestier, så de kunne insemineres samtidigt med de øvrige søer fra løsdriftsholdet.

Ingen af de seks besætninger, der havde mulighed for at fravælge gylte til stier til løse søer og sætte dem i kassestier, valgte at benytte sig af den mulighed. Når faringen var overstået, blev der i besætningerne ikke set forskelle i adfærden mellem 1. kuldssøer og de ældre søer.

Ammesøer

Ved udvælgelse af ammesøer faldt valget i de fleste besætninger på rolige søer; en medarbejder beskrev det, som at søerne ikke lod sig forstyrre af besøg i stien eller når pattegrisehulen blev lukket op. Valget faldt på en rolig so eller en so der var god til at passe egne grise frem for en 1. kuldssø. Hvis en so var lidt urolig, når den fik nye grise, fik den i én besætning ekstra foder, i en anden

besætning fik soen en øl. Erfaringerne i mere end halvdelen af besætningerne var, at urolige søer oftere fejlede som ammesøer end de rolige søer.

Med tiden fik personalet en fortrolighed med, hvordan de syntes en ammesø skulle udvælges for at få et godt resultat. To af besætningerne med en kombination af løse søer i farestalden og søer i kassestier, havde ved første interview kun ammesøer i kassestier. Ved andet interview et år senere var der ikke længere en præference for at have ammesøerne i kassestier. Besætningsejere og personale var blevet mærkbart mere fortrolige med at have løse diegivende ammesøer i det år der gik mellem de to interview, også i besætningen med kun fire farestier til løsgående søer.

Sikkerhed i arbejdet med de løsgående søer

Enkelte søer var umiddelbart efter faring aggressive overfor mennesker, men aggressiviteten aftog efter få dage. Personale og alle besætningsejere beskrev, at de var i stand til at vurdere søernes temperament i forhold til, om det var sikkert at gå ind til dem. Aggressive søer blev genkendt på deres hurtige og agtpågivende adfærd, når der blev taget i lågen ind til stien, og gav eventuelt lyd med et grynt. Aggressivitet overfor mennesker er ikke en adfærd, der begrænser sig til løse diegivende søer. Men når en aggressiv so går løs i farestien, er personalet ikke beskyttet mod skub og bid, hvilket er tilfældet, når søer står i bokse i farestien.

Figur 2: De løse søer blev altid forberedt på besøg i stien, før der gik en person ind i stien. Det kunne være med en håndfuld halm, men oftest ved at personen brugte stemmen.

De løse søer i farestalden blev altid forberedt på besøg i stien, før der gik en person ind til dem. Oftest ved at personen brugte stemmen. En strategi for at give søerne en positiv association til mennesker var i én besætning at have lidt foder med ved hvert besøg i stien de første 10 dage efter indsættelse af soen. Manuel tildeling af halm blev brugt til samme formål i en anden besætning. Når søerne først lå med nyfødte grise, skulle de helst allerede være fortrolige med personalet, så ikke de blev forstyrret af de daglige rutiner i farestalden. Alligevel havde ingen af de otte besætninger en fast rutine omkring dagligt besøg inde i stien op til faring; en enkelt besætning overvejede at indføre en rutine for at gøre søerne fortrolige med besøg i stien.

Om en so var aggressiv afhang af den person, der gik i stalden. I én besætning var det kun besætningsejeren og driftslederen, der kunne gå ind til alle søerne, mens det ikke var tilfældet for det øvrige personale. I et tilfælde var en medarbejder blevet bidt af en so, da medarbejderen gik ind i stien, på trods af at soen viste tegn på aggressivitet.

Aggressivitet havde ikke i nogen af de otte besætninger forhindret, at søerne kunne få fødselshjælp eller behandling for MMA, når det blev fundet nødvendigt. Én besætning havde dog få søer, hvor det krævede en ekstra mand og et drivbræt til at holde soen stille, så den kunne behandles for MMA.

Hvis pattegrisene skulle håndteres hos en aggressiv so, måtte det ske, når alle pattegrisene lå i hulen, og kunne nås fra inspektionsgangen. Alternativt blev soen lukket ud af stien, mens pattegrisene blev hentet inde i stien. I én besætning blev pattegrisene altid flyttet væk fra stien, når de skulle kastreres.

Figur 3: Det var i alle besætninger muligt at give fødselshjælp til de løse søer, når det var nødvendigt.

Stier med aggressive søer blev i én besætning mærket op med et plastrør på lågens håndtag, så den næste medarbejder var gjort opmærksom på situationen allerede ved lågen til stien. I to andre besætninger blev aggressivitet markeret på sokortet.

Selv med få stier til løse søer fik personalet et godt indtryk af, at det var nødvendigt at være mere opmærksom på soen, når de gik ind i stien, end det var tilfældet for kassestier. En medarbejder beskrev det som mere besværlig at arbejde i stien med den løse so, fordi han skulle holde øje med soen, sammenlignet med arbejdet i en kassesti.

To besætningsejere overvejede en strategi for at slagte/udsætte søer med uønsket temperament, når udvidelser af besætningerne var gennemført. I den ene besætning dækkede uønsket temperament over aggressivitet, i den anden både over aggressivitet overfor personalet og faringer på spaltegulvet,

fordi søerne søgte væk fra inspektionsgangen. I to andre besætninger var en enkelt so blevet slagtet på grund af aggressivitet. Den ene so havde været aggressiv i to diegivningsperioder i træk.

Overblik over søer og pattegrise

Overblikket over søerne blev i fem besætninger vurderet som godt. I to besætninger blev overblikket vurderet til at være dårligere end i kassestier på grund af det høje inventar. Med det høje inventar kan det være sværere at se, om alle søer i en sektion rejser sig ved udfodring af foder. Overblikket afhænger samtidigt af de rutiner, der følges i stalden. Hvis en fodring efterfølges af, at en ansat går en runde for at se, om der skal skrubes gødning af det faste gulv, vil søer, der ikke har rejst sig, blive registreret. I tre besætninger blev det beskrevet, at overblikket over pattegrisene var dårligt, fordi pattegrisene kunne stå i blinde vinkler inde i stien, så de ikke kunne ses fra inspektionsgangen.

Muligheden for tilsynet med pattegrisene i hulerne blev i to besætninger vurderet til at være bedre end i retvendte kassestier. I alle besætninger lå pattegrisehulen op mod inspektionsgangen, og det var ikke nødvendigt at gå ind i stien for at tilse pattegrisene i pattegrisehulen. I én besætning vurderede besætningsejeren, at det gik ud over overblikket, at hulen skulle lukkes op, for at man kunne se pattegrisene ordentligt.

Tidsforbrug

Flere besætningsejere beskrev, at det var nemt at sætte søer ind i stierne og ligeledes at flytte søer og grise ud af stierne efter fravæning. Det skyldtes, at søerne ved indsættelse ikke skulle gå op mellem farebøjler, som i kassestier, og at de ved fravæning kunne gå ud af stien, uden at skulle gå baglæns ud af farebøjlerne som i kassestien. Pattegrisene kunne ligeledes nemt drives ud af stien med et drivbræt, når der ikke var farebøjler i stien.

Når der ikke var farebøjler i stien, var det i nogle besætninger hurtigere at vaske stierne, fordi der var mindre inventar. Andre fandt det mere tidskrævende at vaske, fordi en større del af inventaret var beskidt.

Flere besætningsejere beskrev, at det var tidskrævende at lukke pattegrisene ind i pattegrisehulen, når de skulle håndteres. Enten fordi personalet ventede til alle pattegrisene selv havde fundet ind i hulen, før de lukkede hulen, eller fordi det var besværligt at få fat i pattegrisene omkring den løse so.

Tidsforbruget til at skrabe ned i stierne var betydeligt i stier med meget svineri på det faste gulv.

Hygiejne i farestier til løse farende og diegivende søer

Erfaringerne viste variation mellem besætningerne med hensyn til hygiejnen på det faste gulv.

I to besætninger var der ikke behov for at skrabe det faste gulv rent dagligt, i én besætning blev der dagligt skrabet ned hos færre end 10 procent af søerne. I to besætninger skulle der dagligt skrubes ned langs en bøjle monteret langs sidevæggen på det faste gulv i 80-90 procent af stierne. I den ene besætning havde udskiftningen af disse bøjler med liggevægge i en række stier ført til et mindre behov for at skrabe ned langs væggen.

En enkelt besætning etablerede stier til løse søer ved at fjerne bøjlerne fra de eksisterende kassestier i en hel sektion. Resultatet blev stier med hyppigt svineri på det faste gulv ved krybben og pattegrisehulen, pjuskede og beskidte grise og højt arbejdsforbrug til at skrabe ned og vaske stierne. Forklaringen var, at søerne vendte sig væk fra krybben, når de skulle gøde, og derved endte med at gøde på det faste gulv. Udgangspunktet var stier med et relativt lille spaltegulvsareal, og det var medvirkende til, at gødningen ofte blev afsat på det faste gulv. I denne besætning var søerne løse under faring og diegivning i et år, og derefter blev farebøjlerne monteret igen. Eksisterende kassestier er ikke et godt udgangspunkt for løse farende og diegivende søer.

Staldtemperatur, træk og kuldebroer påvirkede også soens ligge- og gødeadfærd. I en sektion med stier til løse søer blev der set svineri i den samme sti i hvert farehold, mens der ikke var problemer med svineri i de øvrige stier i sektionen. En anden besætning skrabe ned i op til 75 procent af stierne dagligt, selv om stier med tilsyneladende tilsvarende indretning fungerede uden svineri i andre af besætningerne. Stierne var indrettet i en ældre bygning, hvor det var svært at holde temperaturen jævn og stierne fri for træk.

Svineri i pattegrisehulerne var generelt ikke et problem, dog kunne svineri på det faste gulv hos soen føre til fugt i pattegrisehulen samt fugtige og beskidte pattegrise.

Stier og sektioner til løse farende og diegivende søer skal være indrettet til formålet, så so og pattegrise naturligt gøder på spaltegulvet. Delvist fast gulv i farestier til løse søer giver mulighed for at tildele redebygningsmateriale, rode- og beskæftigelsesmateriale på gulvet, samt mulighed for at tildele varme ved faring eller køling i diegivningsperioden.

Valg af stier til løse farende og diegivende søer

Løse søer i farestalden blev i flere besætninger set som fremtiden. Besætninger med et begrænset antal stier til løse søer skulle bruge erfaringsgrundlaget for beslutningen om, hvorvidt en fremtidig udvidelse af besætningen skulle etableres med farestier til løse søer.

Et bedre omdømme som svineproducent havde været en del af drivkraften i etableringen af farestier til løse søer i én af besætningerne. Forventningen om en merpris for grisene medvirkede til etablering af farestier til løse søer i flere af besætningerne. To besætninger forudsatte en merpris ved afsætning af grisene for at etablere flere stier til løse søer i farestalden.

Alle besætningsejere så fordele for soen – at soen havde plads, og kunne bevæge sig frit, og flere svarede, at søerne var i bedre huld ved fravæning end søerne i kassestierne.

Flere besætningsejere vurderede, at pattegrisene havde bedre plads ved yveret og var større ved fravæning end i kassestierne. Tre af de otte besætningsejere beskrev, at der var færre dødfødte grise hos de løse søer.

Flere besætningsejere og ansatte udtalte, at de havde stor arbejdsglæde ved de løse søer i farestalden.

Konklusion

Rutinerne i farestier til løse færende og diegivende søer var som udgangspunkt de samme som ved søer i kassestier. Et betydeligt problem – både dyrevelfærdsmæssigt og økonomisk – var den høje pattegrisedødelighed. For at reducere antallet af døde pattegrise i de første dage efter faring, blev VSP's anbefalinger fra kassestier suppleret med bl.a. en aktiv opbygning af et godt forhold mellem søer og mennesker.

De løse søer i farestalden blev altid forberedt på besøg i stien, før der gik en person ind til dem. Oftest ved at personen brugte stemmen. En strategi for at give søerne en positiv association til mennesker var at have lidt foder med ved hvert besøg i stien de første 10 dage efter indsættelse af soen. Manuel tildeling af halm blev brugt til samme formål i en anden besætning. Når søerne først lå med nyfødte grise, skulle de helst allerede være fortrolige med personalet, så ikke de blev forstyrret, af de daglige rutiner i farestalden. Søerne skulle være rolige, så risikoen, for at pattegrisene ude hos soen blev klemt, blev reduceret.

Gylte blev vurderet til at blive forstyrret mere af uro i stalden eller besøg i stien under faring end søer. Én besætning prioriterede, at dyrene allerede som polte skulle lære at omgås mennesker under de daglige rutiner. Formålet var, at de som gylte og 1. kuldssøer skulle være mere rolige ved besøg i farestien.

I dagene efter faring skulle personalet være opmærksom på, at enkelte søer var aggressive overfor mennesker, og det skulle sikres, at personalet ikke kom til skade. Personale og alle besætningsejere gav udtryk for, at de var i stand til at vurdere søernes temperament i forhold til, om det var sikkert at gå ind i stien. Hvis pattegrisene skulle håndteres hos en aggressiv so, måtte det ske, når alle

pattegrisene lå i hulen, og kunne nås fra inspektionsgangen. Alternativt kunne soen lukkes ud af stien, mens pattegrisene blev hentet inde i stien.

Ved udvælgelse af ammesøer faldt valget i de fleste besætninger på rolige søer. Valget faldt på en rolige so eller en so med store ensartede pattegrise frem for en 1. kuldso.

Stier og sektioner til løse farende og diegivende søer skal være indrettet til formålet, så so og pattegrise naturligt gøder på spaltegulvet. Delvist fast gulv i farestier til løse søer gav mulighed for at tildele redebygningsmateriale, rode- og beskæftigelsesmateriale på gulvet, samt mulighed for at tildele varme ved faring eller køling i diegivningsperioden, men også risiko for svineri i stien.

Selv med få stier til løse farende og diegivende søer fik besætningsejere og ansatte et kendskab til adfærden hos løse søer i farestier samt de ændrede rutiner i forhold til arbejdet med kassestier.

Referencer

- [1] Vasdal, G.; Andersen, I.L.; Pedersen, L.J. (2009): Piglet use of the creep area – Effects of breeding value and farrowing environment. *Applied Animal Behaviour Science*, 120, pp. 62-67.
- [2] Thodberg, K.; Jensen, K.H.; Herskin, M.S., Jørgensen, E. (1999): Influence of environmental stimuli on nest building and farrowing behaviour in domestic sows. *Applied Animal Behaviour Science*, 63, pp. 131-144.
- [3] [Dyrevelfærd i svine sektoren og Løsgående søer i samtlige staldafsnit](#)
- [4] [Farestaldsmanualen](#).
- [5] Moustsen, V.A. og Pedersen, M.L. (2010): Adfærd under diegivning – effekt af farestitype. [Meddelelse nr. 874. Videncenter for Svineproduktion](#).
- [6] Moustsen, V.A.; Pedersen, J.H.; Nielsen, C.K.; Brandt, P. (2012): Pattegrisedødelighed i produktionsbesætninger med farestier til løsgående søer. Erfaring under udarbejdelse. Videncenter for Svineproduktion.
- [7] Damm, B.I.; Forkman, B.; Pedersen, L.J. (2005): Lying down and rolling behaviour in sows in relation to piglet crushing. *Applied Animal Behaviour Science*, 90, pp. 3-20.
- [8] Lene Juul Pedersen, Institut for husdyrvidenskab, Aarhus Universitet. Data ikke offentliggjort januar 2012.

Deltagere

Teknikere: Jens Martin Strager og Hanne Nissen, Videncenter for Svineproduktion

Afprøvning nr.: 1080